

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
“ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ”
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

О.В. Соколова, Г.А. Омеляненко

СПОРТИВНА МЕТРОЛОГІЯ

**Термінологічний словник
для студентів
напрямів підготовки “Фізичне виховання”, “Спорт”,
“Здоров’я людини”**

**Запоріжжя
2014**

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**

О.В. Соколова, Г.А. Омеляненко

СПОРТИВНА МЕТРОЛОГІЯ

**Термінологічний словник для студентів
напрямів підготовки “Фізичне виховання”, “Спорт”,
“Здоров’я людини”**

Затверджено
вченою радою ЗНУ
Протокол № 5
від 23.12.2014 р.

**Запоріжжя
2014**

УДК 796.015.14 (038)
ББК Ч511.5я2
С 594

Спортивна метрологія: термінологічний словник для студентів напрямів підготовки “Фізичне виховання”, “Спорт”, “Здоров’я людини” / уклад.: О.В. Соколова, Г.А. Омеляненко. – Запоріжжя: ЗНУ, 2014. – 41 с.

Словник охоплює термінологічну лексику спортивної метрології, що характеризує вимірювання й контроль у фізичному вихованні і спорті та відбиває сучасний стан цієї наукової дисципліни. Джерельною базою словника є наукова, навчально-методична та довідкова література.

Видання насамперед розраховане на студентів напрямів підготовки “Фізичне виховання”, “Спорт”, “Здоров’я людини”. Проте його використання стане у пригоді також викладачам вищої школи, аспірантам, науковим працівникам.

Рецензент *М.В. Маліков*
Відповідальний за випуск *А.П. Конох*

ПЕРЕДМОВА

Курс “Спортивна метрологія” відноситься до циклу дисциплін професійної та практичної підготовки студентів-бакалаврів напрямів “Фізичне виховання”, “Спорт”, “Здоров’я людини”. Проте це не лише навчальна, а й наукова дисципліна, що має свій специфічний понятійно-термінологічний апарат.

Термінологічна система спортивної метрології призначена для характеристики вимірювань і контролю у фізичному вихованні та спорті. Обсяг термінів, які повинен засвоїти студент за підсумками вивчення дисципліни, обумовлений змістом навчальної програми.

Загальновідомо, що терміни позначають наукові та спеціальні поняття, їх основними ознаками є точність, смислова однозначність, лаконічність, нормативність. Тому використання термінів забезпечує економне й раціональне використання часу на засвоєння навчальної та наукової інформації. Це вкрай важливо при вивченні будь-якої дисципліни і, зокрема, спортивної метрології.

Подані у словнику терміни та поняття сприятимуть кращому засвоєнню основ сучасної теорії педагогічного контролю у фізичному вихованні та спорті; статистичних методів та особливостей їх застосування для обробки й аналізу результатів контролю і планування навчально-тренувального процесу; методичних прийомів реєстрації, обробки та аналізу показників фізичного стану спортсменів, усіх сторін спортивної підготовки, тренувальних навантажень; метрологічних аспектів прогнозування та моделювання у фізичному вихованні та спорті.

При укладанні словника враховано принцип міждисциплінарності, оскільки спортивна термінологія логічно пов’язана з фізикою, математичною статистикою, фізіологією, теорією та методикою фізичного виховання та ін.

Використання словника сприятиме формуванню культури професійного мовлення студентів, їх термінологічної грамотності, а отже, і фахової компетентності, дозволить уникнути помилкового вживання термінів при виконанні науково-дослідних завдань і написанні кваліфікаційних та дипломних робіт.

Пропонований словник одномовний (словниковий матеріал подано українською мовою). Терміни та поняття розташовані за алфавітом. Структура традиційна: ліворуч – термін (поняття), праворуч – його семантизація.

Автори радо сприймуть критичні зауваження, поради й побажання щодо удосконалення словника.

УКРАЇНСЬКИЙ АЛФАВІТ

Аа	Бб	Вв	Гг	Ґґ	Дд	Ее	Єє
а	бе	ве	ге	ґе	де	е	є
Жж	Зз	Ии	Іі	Її	Йй	Кк	Лл
же	зе	и	і	ї	йот	ка	ел
Мм	Нн	Оо	Пп	Рр	Сс	Тт	Уу
ем	ен	о	пе	ер	ес	те	у
Фф	Хх	Цц	Чч	Шш	Щщ	Ь	
еф	ха	це	че	ша	ща	м'який знак	
Юю	Яя						
ю	я						

А

АБСОЛЮТНА ПОХИБКА ВИМІРЮВАННЯ - величина, що дорівнює різниці між показником вимірювального приладу A і істинним значенням вимірюваної величини $A_{дійс}$, ($\Delta_{абс} = A - A_{дійс}$). Вона вимірюється в тих самих одиницях, що і сама вимірювана величина.

АБСОЛЮТНА СИЛА - сила, яку проявляє людина у будь-якому русі незалежно від ваги її тіла; максимальне м'язове зусилля, яке здатна проявити людина у статичному або динамічному режимі безвідносно до її власної ваги.

АДАПТАЦІЯ – це процес пристосування організму до навантаження або умов зовнішнього середовища; комплекс морфофункціональних змін в організмі, які спрямовані на адекватне та безпечне пристосування до мінливих умов.

АДАПТИВНІ МОЖЛИВОСТІ – здатність організму найбільш адекватного пристосовуватися до впливу того чи іншого чинника, зокрема, до фізичних навантажень.

АЕРОБНА ПОТУЖНІСТЬ – максимальний обсяг фізичного навантаження, що виконується людиною в аеробних умовах.

АКСЕЛЕРАТИ – діти із прискоренням, тобто таким, що випереджає календарний вік, розвитком і дозріванням у більш ранні терміни.

АКСЕЛЕРАЦІЯ – прискорення біологічного дозрівання і психологічного розвитку дітей і підлітків.

АКСЕЛЕРОМЕТРІЯ – інструментальна методика, що дозволяє вимірювати прискорення загального центра маси людини та окремих його біоланок при виконанні рухів.

АКТИВНА ГНУЧКІСТЬ - це здібність людини виконувати вправи з максимальною амплітудою за рахунок власних м'язових зусиль.

АКТИВНІ ВПРАВИ – рухові дії, які виконуються за рахунок власних м'язових зусиль.

АЛГОРИТМ (від *algorithmi* – латинізованої форми імені середньоазійського вченого Аль-хорезмі) – кінцева сукупність точних розпоряджень або правил, за допомогою яких можна розв'язати однотипні або масові завдання та проблеми.

АМПЛІТУДА РУХОВОЇ ДІЇ – певна величина шляху переміщення частин тіла у просторі, яка залежить від рухливості суглобів.

АНАЕРОБНА ПОТУЖНІСТЬ – максимальний обсяг фізичного навантаження, що виконується людиною в анаеробних умовах (алактатних або лактатних) для енергозабезпечення м'язової діяльності.

АНАЛІЗ – метод пізнання за допомогою розподілу предметів дослідження (об'єктів, властивостей і т. д.) на складові частини.

АНАЛОГІЯ (грец. analogia – схожість, відповідність) – недемонстративний висновок, коли на основі схожості або подібності двох об'єктів за деякими їхніми ознаками (властивостями й відносинами) роблять висновок про їхню схожість за іншими ознаками. Висновок аналогії має ймовірнісний характер, ступінь підтвердження якого може бути збільшений шляхом виокремлення найбільш істотних ознак схожих об'єктів, збільшення їхнього числа, зокрема виявлення внутрішнього характеру їхнього зв'язку.

АТЕСТАЦІЯ МЕТОДИКИ ВИКОНАННЯ ВИМІРЮВАНЬ – процедура встановлення відповідності методики метрологічним вимогам, що ставляться до неї.

АУТЕНТИЧНІ ТЕСТИ – це тести, які відповідають вимогам надійності та інформативності (грец. аутентико - достовірно).

Б

БАЛИ – в спорті це умовні одиниці, які приводять до відповідальності деякі вимірювання або кваліметрично визначені параметри. Переведення таких вимірювань або кваліметричних даних у бали відбувається за так званими шкалами оцінювання.

БАТАРЕЯ ТЕСТІВ – це декілька тестів, що мають єдину кінцеву мету.

БІОЛОГІЧНИЙ РИТМ – це упорядкована в часі й передбачувана зміна біологічного процесу організму.

БІОМЕТРІЯ – наука про статистичний аналіз масових явищ у біології.

В

ВАРІАНТА (X_i) - це числове значення ознаки, що спостерігається.

ВАРІАТИВНІСТЬ ТЕХНІКИ - внесення доцільних змін у деталі рухової дії, а при потребі – й у цілісну її структуру залежно від умов виконання вправи.

ВАРІАЦІЙНИЙ РЯД - ранжируваний ряд числових значень, в якому зазначена частота або відносна частота кожної варіанти.

ВЕЛИЧИНА – це властивість чогось, що може бути виділено серед інших властивостей і оцінено тим чи іншим способом, в тому числі і кількісно.

ВЕРИФІКАЦІЯ (латин. verificatio – підтвердження, доказ) – процес установлення істинності наукових тверджень шляхом їхньої емпіричної перевірки. Слугує найважливішим критерієм науковості гіпотез, що висуваються, і теорій, але не всі твердження можуть бути перевірені таким шляхом безпосередньо. Існують також непрямі способи верифікації за допомогою виведення логічних наслідків із тверджень, які не перевіряються, і співвідношення їх із даними досвіду.

ВИБІРКОВА СУКУПНІСТЬ (ВИБІРКА) - ряд результатів, представлених випадковими числами, тобто сукупність чисел (варіант), що відібрана спеціальним способом для статистичної обробки і є частиною генеральної сукупності.

ВИБУХОВА СИЛА – здатність людини проявляти максимальну силу за найкоротший проміжок часу.

ВИМІРЮВАЛЬНИЙ ПРИЛАД – це засіб вимірювання, який дозволяє одержати вимірювану інформацію у формі, що є доступною для безпосереднього сприйняття її спостерігачем.

ВИМІРЮВАННЯ - це встановлення відповідності між явищами, що вивчаються, з одного боку, і числами, з іншого.

ВИМІРЮВАННЯ ФІЗИЧНОЇ ВЕЛИЧИНИ - це операція, в результаті якої визначається, в скільки разів ця величина більша чи менша від еталонної величини.

ВИПАДКОВА ПОМИЛКА – це помилка, яка виникає під дією різноманітних чинників, які ні передбачити наперед, ні точно врахувати не вдається.

ВИСНОВОК – процес мислення, що становить послідовність двох або декількох думок, у результаті яких формується нова думка.

ВИТРИВАЛІСТЬ – здатність витримувати фізичне напруження та протистояти втомі в процесі виконання м'язової роботи.

ВИХІДНИЙ ЕТАЛОН – еталон, який має найвищі метрологічні властивості серед еталонів даної одиниці, що є у державі, на підприємстві, в установі чи організації.

ВИХІДНЕ ПОЛОЖЕННЯ – просторова характеристика техніки фізичних вправ, яка визначається оптимальним взаєморозташуванням ланок опорно-рухового апарату перед початком рухів і обумовлюється концентрованим втіленням цілеспрямованої готовності до дій з метою наступного ефективного їх виконання.

ВІДНОВЛЕННЯ – процес, що відбувається в організмі після припинення м'язової роботи та полягає у поступовому поверненні функцій організму (фізіологічних, біохімічних психічних) до початкового стану.

ВІДНОВЛЕННЯ ОРГАНІЗМУ – процес, що виникає як реакція на стомлення та спрямований на відновлення працездатності в організмі.

ВІДНОСНА СИЛА – максимальна сила, що припадає на 1 кг власної ваги.

ВІДНОСНА ПОХИБКА ДІЙСНА – це похибка вимірювання, яка дорівнює відношенню абсолютної похибки до істинного значення вимірюваної величини:
 $A_{\text{відн}} = A_{\text{абс}} / A_{\text{дійс}} \times 100 \%$

ВІДНОСНА ПОХИБКА ПРИВЕДЕНА – це похибка вимірювання, яка дорівнює відношенню абсолютної похибки до максимально можливого значення вимірюваної величини:
 $A_{\text{привед}} = A_{\text{абс}} / A_{\text{макс}} \times 100 \%$

ВІДНОСНА ЧАСТОТА (V) - це відсоток кількості повторень варіанти у ранжируваному ряді.

ВІДПОЧИНОК – стан спокою або діяльність, що знімає напруження, втому та сприяє відновленню нормального функціонування організму та працездатності.

ВІДТВОРЮВАНІСТЬ ЕКСПЕРИМЕНТУ – можливість повторити експеримент іншим експериментатором на основі авторського опису методики.

ВІДТВОРЮВАНІСТЬ РЕЗУЛЬТАТІВ ВИМІРЮВАННЯ – це якість вимірювання, що відображає близькість один до одного результатів вимірювання, одержаних за різних умов (різний час, різні місця, використані різні методи та засоби).

ВІК БІОЛОГІЧНИЙ (анатомо-біологічний) – вік, що визначається залежно від стану обмінних, структурних і функціональних особливостей організму.

ВІК КАЛЕНДАРНИЙ (хронологічний) – вік, що визначається залежно від відомої дати народження.

ВІКОВА ПЕРІОДИЗАЦІЯ (КЛАСИФІКАЦІЯ) – поділ цілісного життєвого циклу людини на вікові відрізки (періоди), що вимірюються роками.

ВІКОВІ ПЕРІОДИ – відрізки часу, протягом яких форми та функції організму суттєво змінюються.

ВЛАСТИВІСТЬ – якісна категорія, яка визначає таку сторону об'єкта (явища, процесу), яка обумовлює його відмінність або подібність з іншими об'єктами (явищами, процесами) і виявляється в його відношеннях до них.

ВНУТРІШНІ СИЛИ – активні сили рухового апарату, реактивні сили, що виникають при взаємодії ланок тіла у процесі виконання рухів із прискоренням; пасивні сили – еластичність м'язів, в'язкість м'язів.

ВНУТРІШНІ ПОКАЗНИКИ НАВАНТАЖЕННЯ визначаються функціональними змінами, які відбуваються в організмі внаслідок впливу певних зовнішніх його величин (обсяг та інтенсивність).

ВПРАЦЬОВУВАННЯ – поступове підвищення працездатності організму на початковому етапі діяльності; поступове підвищення працездатності організму при виконанні м'язової роботи до найбільш оптимального рівня функціонування.

ВТОМА – тимчасове зниження розумової або фізичної працездатності.

ВТОРИННИЙ ЕТАЛОН – це вид еталона, який отримує і зберігає розмір одиниці вимірювання безпосередньо від первинного еталона даної одиниці відповідної фізичної величини, або у разі його відсутності – відповідного еталону іншої держави.

Г

ГЕНЕРАЛЬНА СУКУПНІСТЬ - сукупність усіх значень, які можна було б отримати для досліджуваної вибірки.

ГЕНЕРАЛЬНА СУКУПНІСТЬ ОБ'ЄКТІВ – сукупність всіх об'єктів, які бажано обстежити, про варіювання ознак яких потрібно одержати відомості.

ГЕНЕТИЧНИЙ МАРКЕР – це легко визначена, стійка ознака організму, жорстко детермінована генотипом у розвитку і щеплення з іншими, важко вимірюваними характеристиками особистості.

ГЕНОТИП – сукупність спадкових факторів даного організму.

ГЕТЕРОГЕННИЙ КОМПЛЕКС ТЕСТІВ – це комплекс у якому немає еквівалентних тестів, тобто тести, що входять до нього, вимірюють різні властивості моторики людини.

ГЕТЕРОЗИС – це явище гібридної сили організму, що забезпечує підвищену життєдіяльність у гібридів, як правило, першого покоління, в порівнянні з батьками.

ГЕТЕРОХРОННІСТЬ – одна із закономірностей розвитку фізичних якостей, що визначає різночасний, хвилеподібний характер настання періодів інтенсивних кількісних та якісних змін у процесі біологічного дозрівання організму

ГІГІЄНІЧНІ ЧИННИКИ – допоміжні чинники фізичного виховання.

ГПОДИНАМІЯ – зменшення м'язових зусиль, що витрачаються на утримання пози, переміщення тіла у просторі, а також на виконання фізичної роботи.

ГПОКІНЕЗІЯ – зниження рухової активності людини (її недостатність), що супроводжується обмеженням просторових характеристик рухів.

ГПОКСІЯ (кисневе голодування) – типовий патологічний процес, що виникає внаслідок недостатнього забезпечення тканин організму киснем або порушення засвоєння його тканинами.

ГПОТЕЗА (латин. hypothesis – узятє за основу, припущення) – твердження про існування явища, істинність або помилковість якого недоказова дедуктивно, а може бути перевірена тільки експериментальним шляхом. Гіпотеза експериментальна – конкретизація теоретичного припущення в термінах залежної, незалежної та додаткової змінних. Контргіпотеза – гіпотеза, альтернативна основній.

ГЛОБАЛЬНА ВИТРИВАЛІСТЬ – здатність людини тривалий час виконувати визначене завдання при активному функціонуванні більше 2/3 усіх м'язових груп.

ГНУЧКІСТЬ – здатність людини виконувати рухи в суглобах з великою амплітудою; визначається морфо функціональними властивостями опорно-рухового апарату.

ГОМОГЕННИЙ КОМПЛЕКС ТЕСТІВ – це комплекс високо еквівалентних тестів, що вимірює одну якусь властивість моторики людини.

ГОНІОМЕТР - прилад, що дає змогу визначити рухливість в окремому суглобі. Розрізняють браншеві, гравітаційні, контактні, електрогоніометри.

ГОНІОМЕТРИЯ – інструментальна методика, що дозволяє реєструвати кутові параметри переміщень у суглобах спортсменів.

ГРУБА ПОМИЛКА – це помилка, причиною якої може бути раптовий стрибок напруги в мережі споживання приладу, непомічене порушення методики виконання вимірювань, неправильний підрахунок за шкалою вимірювального приладу, неправильний запис результату спостереження.

Д

ДЕРЖАВНА МЕТРОЛОГІЧНА СИСТЕМА – ступінь законодавчих та інших нормативно-правових актів, організаційної структури, наукової, технічної та нормативної бази з метрології, спрямованих на забезпечення єдності вимірювань у державі.

ДЕРЖАВНИЙ ЕТАЛОН – еталон, визначений спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у сфері метрології як основа для встановлення значень усіх еталонів даної одиниці вимірювання, що є у державі.

ДЕРМАТОГЛІФІКА – наука, що вивчає папілярні лінії та узори пальців рук, долонь та ступнів ног людини.

ДЕТАЛІ ТЕХНІКИ – це другорядні особливості рухової дії, які не порушують її основного механізму.

ДИНАМІЧНА ГНУЧКІСТЬ – це здібність людини виконувати з максимальною амплітудою динамічні вправи.

ДИНАМІЧНА СИЛОВА ВИТРИВАЛІСТЬ – багаторазове піднімання навантаження з якомога коротшими інтервалами.

ДИНАМІЧНИЙ СТЕРЕОТИП – комплекс умовних рефлексів, що забезпечують виконання того чи іншого виду діяльності, доведене до автоматизму.

ДИНАМІЧНІ ВПРАВИ – рухові дії, що виконується при зменшенні або збільшенні довжини м'язів.

ДИСКРИМИНАТИВНІСТЬ ЗАВДАНЬ – властивість тестового завдання розрізняти випробовуваних щодо «максимального» й «мінімального» значень шкали. Для його оцінювання застосовують коефіцієнт дискримінації, який характеризує критерійну інформативність завдання стосовно сумарного тестового результату.

ДИСКРИМИНАТИВНІ ПОКАЗНИКИ ТЕХНІКИ – це такі показники, значення яких у спортсменів різної кваліфікації неоднакові.

ДИСПЕРСІЯ (лат. dispersus – розсіяний, розсипаний) – міра варіативності (вибіркової чи генеральної) сукупності, показує розсіювання результатів і визначається за формулою

$$\sigma^2 = \frac{\sum_{i=1}^j (X_i - \bar{X})^2 n_i}{N - 1}$$

ДИСПЕРСІЙНИЙ АНАЛІЗ – це статистичний метод, який дозволяє розкласти зареєстровану в дослідженні варіацію результатів тесту на складові, обумовлені впливом окремих чинників.

ДИФЕРЕНЦІЙОВАНЕ НАВЧАННЯ – пристосування навчального матеріалу до індивідуальних можливостей учнів шляхом диференціації методів, засобів і форм навчання, інтенсивності та обсягу фізичного навантаження стосовно груп, сформованих із приблизно однакових за рівнем підготовленості учнів.

ДІАГНОСТИЧНА ІНФОРМАТИВНІСТЬ ТЕСТУ – якщо результати тесту використовується для визначення стану спортсмена на момент обстеження.

ДОВІРЧИЙ ІНТЕРВАЛ - це інтервал для деякої статистики (наприклад середнього значення або лінії регресії), який показує діапазон навколо значення статистики і у якому міститься дійсне значення цієї статистики (з певним рівнем надійності або довіри).

ДОДАТКОВА ПОХИБКА - це похибка вимірювального приладу, яка викликана відхиленням умов його роботи від нормальних.

ДОЗУВАННЯ – визначення обсягу вправ, їх тривалості, кількості повторень з урахуванням віку та рівня підготовленості тих, хто займається.

ДОСТОВІРНІСТЬ ВИМІРЮВАНЬ – це величина, яка визначається ступенем довіри до результату вимірювання і характеризується ймовірністю того, що істинне значення вимірюваної величини знаходиться у вказаних межах.

ДОСТОВІРНІСТЬ ПРОГНОЗУ – це оцінювання вірогідності здійснення прогнозу для заданого довірчого інтервалу.

Е

ЕКОНОМІЧНІСТЬ ТЕХНІКИ – характеристика рухових дій, яка свідчить про раціональне використання енергії під час їх виконання, а також доцільне використання часу та простору.

ЕКСПЕРИМЕНТ – 1) процес людського пізнання, під час якого перевіряється істинність гіпотез, що висувуються, або виявляються закономірності об'єктивного світу; 2) сплановане й кероване суб'єктом дослідження, у ході якого експериментатор (суб'єкт) впливає на ізольований об'єкт (об'єкти) і реєструє зміну його стану. Проводиться задля перевірки гіпотези про причинно-наслідковий зв'язок між дією (незалежною змінною) і змінами стану об'єкта (залежною змінною). У психології експеримент – спільна діяльність досліджуваного й експериментатора з вивчення психічних особливостей досліджуваного шляхом спостереження за його поведінкою під час проведення експериментальних завдань.

ЕКСПРЕСИВНІСТЬ – ступінь фенотипічного прояву одного і того ж самого гену.

ЕКСПЕРТ – кваліфікований фахівець, який залучається для формування оцінок щодо об'єкта дослідження.

ЕКСПЕРТНА ГРУПА – колектив експертів, сформований за певними правилами.

ЕКСПЕРТНА ОЦІНКА – думка експерта або експертної групи щодо поставленого завдання дослідження.

ЕКСТРАПОЛЯЦІЯ – прогнозування невідомих значень шляхом продовження функцій за межі відомих значень.

ЕКСТРАПОЛЯЦІЯ ПРОГНОЗНА – метод прогнозування, заснований на математичній екстраполяції, за якої вибір апроксимуючої функції здійснюється з урахуванням умов й обмежень розвитку об'єкта прогнозування.

ЕЛЕКТРОЕНЦЕФАЛОГРАФІЯ - інструментальна методика, що дозволяє визначити стан центральної нервової системи людини.

ЕЛЕКТРОМІОГРАФІЯ - інструментальна методика, що дозволяє реєструвати біоелектричну активність скелетних м'язів людини.

ЕЛЕКТРОКАРДІОГРАФІЯ - інструментальна методика, що дозволяє визначити стан серцево-судинної системи людини.

ЕЛЕКТРОПОДОГРАФІЯ - інструментальна методика, що дозволяє реєструвати часові характеристики рухів спортсмена (біомеханічні параметри бігового кроку).

ЕЛЕКТРОТЕНЗОДИНАМОГРАФІЯ - інструментальна методика, що дозволяє реєструвати зусилля спортсмена при взаємодії з опорою.

ЕМПІРИЧНА ІНФОРМАТИВНІСТЬ ТЕСТУ - кількісна ступінь інформативності тесту, яка визначається на основі дослідницьких даних.

ЕРГОМЕТРІЯ - інструментальна методика, що дозволяє зробити оцінку системи енергозабезпечення при м'язовій діяльності людини.

ЕТАЛОН – це засіб вимірювання (або комплекс засобів вимірювання), що забезпечує відтворення та збереження одиниці вимірювання для передачі її розмірів засобам вимірювання, що стоять нижче, за перевіркою схемою, та затверджений в якості еталона у визначеному порядку.

ЕТАЛОН ВТОРИННИЙ – це вид еталона, який отримує і зберігає розмір одиниці вимірювання безпосередньо від первинного еталона даної одиниці відповідної фізичної величини, або у разі його відсутності – відповідного еталону іншої держави.

ЕТАЛОН ДЕРЖАВНИЙ – це первинний або спеціальний еталон, офіційно затверджений у якості вихідного для країни.

ЕТАЛОН ПЕРВИННИЙ – це вид еталона, що забезпечує відтворення і збереження одиниці з найвищою в країні точністю.

ЕТАЛОН СПЕЦІАЛЬНИЙ – це вид еталона, що забезпечує відтворення одиниці в особливих умовах, у яких пряма передача одиниці від первинного еталона з відповідною точністю нездійсненна, і служить для цих умов первинним еталоном.

ЕТАП ВІДНОСНОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ ОРГАНІЗМУ відзначається тоді, коли функціональні системи перебувають у відносно незмінному стані.

ЕФЕКТ ВПРАВИ – зміни у стані організму, фазність їх протікання, що спостерігаються саме під час виконання вправи, а також після її закінчення.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ТЕХНІКИ – високий кінцевий результат, що відповідає поставленим завданням, рівню фізичної, технічної та психологічної підготовленості.

Є

ЄДНІСТЬ ВИМІРЮВАНЬ – стан вимірювань, за якого їх результати виражаються в узаконених одиницях вимірювань, а характеристики похибок або невизначеності вимірювань відомі та з заданою ймовірністю не виходять за встановлені межі.

З

ЗАВДАННЯ ЗАГАЛЬНОЇ МЕТРОЛОГІЇ - забезпечення єдності і точності вимірювань.

ЗАВДАННЯ СПОРТИВНОЇ МЕТРОЛОГІЇ - 1) Розробка нових засобів і методів вимірювань. 2) Реєстрація змін стану спортсменів під впливом різних фізичних навантажень. 3) Збір масових даних, формування систем оцінок і норм. 4) Обробка одержаних результатів вимірювань з метою організації ефективного контролю й управління навчально-тренувальним процесом.

ЗАГАЛЬНА ВИТРИВАЛІСТЬ – здатність людини протягом тривалого часу виконувати роботу помірної інтенсивності.

ЗАГАЛЬНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА спрямована на різнобічне виховання фізичних здібностей.

ЗАГАРТУВАННЯ – послідовне підвищення стійкості людського організму до впливу несприятливих чинників.

ЗАДАТКИ – це природжені анатомо-фізіологічні особливості кожного окремого індивіда, які є передумовою розвитку здібностей.

ЗАКОН (науковий) – це внутрішній істотний зв'язок явищ, що обумовлює їхній необхідний закономірний розвиток. Закон виражає певний стійкий зв'язок між явищами або властивостями матеріальних об'єктів.

ЗАКОН УПРАВЛІННЯ – математична форма перетворень спланованих впливів, емоцій, дій зворотних зв'язків, які визначають управляючі дії.

ЗАМКНУТА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ – система управління, у якій здійснено управління зворотним зв'язком.

ЗАСОБИ ВИМІРЮВАННЯ – це технічні засоби, які використовуються при вимірюваннях і мають нормативні метрологічні властивості.

ЗАСОБИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ – фізичні вправи, оздоровчі сили природи (сонце, повітря, вода), гігієнічні фактори (режим, харчування, громадська і особиста гігієна), що використовуються для вирішення завдань фізичного виховання.

ЗБІЖНІСТЬ РЕЗУЛЬТАТІВ ВИМІРЮВАННЯ – це якість вимірювання, що відображає близькість один до одного результатів вимірювання, виконаних за однакових умов.

ЗВОРОТНИЙ ЗВ'ЯЗОК – інформація про виконану вправу та результати діяльності, яка надходить до учнів.

ЗДІБНОСТІ – це генетично обумовлений рівень розвитку людини, який визначає її успіхи в будь-якій діяльності.

ЗДОРОВ'Я – стан організму людини, при якому всі його органи та системи функціонують нормально.

ЗМАГАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ – це організоване за певними правилами суперництво з метою виявлення і об'єктивного порівняння спортивної майстерності.

ЗМІННІ – це параметр реальності, який може змінюватися або змінюється в експериментальному дослідженні. Розрізняють незалежні змінні – змінні експериментатором; залежні змінні – змінні під впливом змін незалежної; зовнішні (побічні) – недоступні управлінню, які впливають на залежну, джерело погрішності; латентні – недоступні безпосередньо вимірюванню, фіксуються шляхом аналізу сумісної варіації залежних змінних; додаткові – такі, що враховують в експерименті зовнішні змінні й т. д.

I

ІЗОМЕТРИЧНИЙ (статичний) РЕЖИМ – режим, при якому довжина м'язів під впливом навантаження не змінюється.

ІМІТАЦІЙНІ ВПРАВИ – рухові дії, які за кінематикою і координаційною структурою відповідають характеру основної вправи.

ІНДИВІДУАЛЬНІ НОРМИ (individuum, norma) – норми, визначені для однієї людини, які дозволяють точніше оцінити свій стан і можливості, міру свого успіху при виконанні рухового завдання.

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ РОЗВИТОК – ряд зовнішніх і внутрішніх, кількісних і якісних змін, які характеризують перехід людини від нижчих до вищих рівнів її життєдіяльності.

ІНСТРУКТУВАННЯ – це система рекомендацій та вказівок, які розкривають порядок і спосіб досягнення мети й вирішення поставлених завдань.

ІНСТРУКЦІЯ – опис завдання, який пред'являє експериментатор досліджуваному перед експериментом. Включає (за потреби) пояснення суті дослідження, мети й дій випробовуваного під час виконання завдань, умов завдання, принципів оцінювання результату, варіанти розв'язання завдань і т. д.

ІНТЕНСИВНІСТЬ – якісна величина навантаження; кількість роботи, виконаної за одиницю часу.

ІНТЕНСИВНІСТЬ РУХІВ – відносна потужність виконуваної роботи.

ІНТЕНСИВНІСТЬ ФІЗИЧНОГО НАВАНТАЖЕННЯ – величина затрачених зусиль, напруженість фізіологічних функцій та концентрація роботи у часі.

ІНТЕРПОЛЯЦІЯ – відновлення значення функції в проміжній точці за відомими її значеннями в сусідніх точках.

ІНТЕРПОЛЯЦІЯ ПРОГНОЗНА – метод прогнозування, заснований на математичній інтерполяції, за якого вибір інтерполюючої функції здійснюється з урахуванням умов й обмежень розвитку об'єкта прогнозування.

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ (латин. interpretatio – тлумачення, роз'яснення) – розкриття сенсу явища, тексту або знакової структури, яке сприяє їх розумінню. У логіці інтерпретація зводиться до приписування певного сенсу символам, формулам і виразам формальної системи.

ІНФОРМАТИВНІСТЬ (лат. information – пояснення, виклад) – це властивість, яка визначається як міра точності фенотипічного прояву певної характеристики (якості, здібності) тестованого.

ІНФОРМАТИВНІСТЬ ТЕСТУ - це ступінь точності, з якою тест вимірює властивість (якість, здатність, характеристику тощо), для оцінки якої використовується (від англ., validity - обґрунтованість, дійсність, законність).

К

КАЛІБРОВКА ЗАСОБІВ ВИМІРЮВАЛЬНОЇ ТЕХНІКИ - це визначення в певних умовах або контроль метрологічних характеристик засобів вимірювальної техніки.

КАЛІБРУВАННЯ - це визначення похибки або поправки для сукупності приладів (наприклад, набору динамометрів), коли до вимірювальної системи замість спортсмена підключається джерело еталонного сигналу відомої величини.

КАРДІОРЕСПІРАТОРНА ВИТРИВАДЛІСТЬ – це здібність людини до тривалої діяльності, яка визначається ефективністю роботи серцево-судинної і дихальної систем.

КВАЛІМЕТРІЯ (лат. qualitas, quails+metreo – якість, властивість+вимірюю) – сукупність методів, способів, прийомів кількісного оцінювання якісних характеристик і ознак.

КВАЛІМЕТРИЧНІ ТЕСТИ – тести, зміст яких не дозволяє при їх виконанні одержати кількісні результати прямим вимірюванням.

КІНЕСТЕЗІЯ – це комплексне відчуття розтягування м'язів і їх напруження при тактильному відчутті ваги (рідини або предмета).

КІНЕМАТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТЕХНІКИ – просторові, часові та просторово-часові характеристики рухів.

КЛАСИФІКАЦІЯ ФІЗИЧНИХ ВПРАВ – розподіл фізичних вправ на групи та підгрупи на підставі певної ознаки.

КОДЕКС УСТАЛЕНОЇ ПРАКТИКИ (ЗВІД ПРАВИЛ) – це документ, що містить практичні правила чи процедури проектування, виготовлення, монтажу, технічного обслуговування, експлуатації обладнання, конструкції чи виробів. Кодекс ustalenoї практики може бути стандартом, частиною стандарту або окремим документом.

КОНСЕНСУС - це загальна згода, яка характеризується відсутністю серйозних заперечень у суттєвих питаннях у більшості заінтересованих сторін та зближення розбіжних точок зору.

КОЕФІЦІЄНТ ВАРІАЦІЇ (V) – це числове відображення варіативності статистичної сукупності. Розраховується за формулою: $V = (\sigma / \bar{X}) \times 100\%$.

КОЕФІЦІЄНТ ДЕТЕРМІНАЦІЇ (D) – це величина, яка визначає частину загальної варіації одного показника, що пояснюється варіацією іншого показника і розраховується за формулою: $D = r^2 \times 100\%$

КОЕФІЦІЄНТ ІНФОРМАТИВНОСТІ (Γ_{tk}) - це коефіцієнт кореляції між результатом тесту і критерієм інформативності.

КОЕФІЦІЄНТ КОРЕЛЯЦІЇ (Γ) – це число, що характеризує кореляційний взаємозв'язок між факторами, їх кількісна міра та оцінка.

КОМПЛЕКСНИЙ КОНТРОЛЬ – це процес систематичного контролю, у ході якого реєструються різні показники змагальної і тренувальної діяльності, а також фізичний стан людини.

КОНТРОЛЬ – це цілеспрямована діяльність, що включає в себе не лише збір необхідних відомостей, але і їх зіставлення з планами, контрольними показниками, нормами, наступним аналізом.

КОНТРОЛЬ ЗА ПІДГОТОВКОЮ СПОРТСМЕНА (КОМАНДИ) – збір, оцінка і аналіз інформації про стан спортсмена (команди) в процесі його (її) підготовки.

КОНТРОЛЬНІ ВИПРОБУВАННЯ – засіб перевірки підготовленості учня (спортсмена) за певний період навчання.

КООРДИНАЦІЙНА ВИТРИВАЛІСТЬ – це здібність людини тривало виконувати вправи складнокоординнаційного характеру.

КООРДИНАЦІЙНІ ЗДІБНОСТІ – це генетично обумовлена в розвитку комплексна рухова якість, яка дозволяє успішно управляти руховою діяльністю людини і регулювати її.

КОРЕЛЯЦІЯ – це вид взаємозв'язку між ознаками при якому середня величина одного показника змінюється в залежності від середньої величини іншого.

КОРЕЛЯЦІЙНИЙ АНАЛІЗ - статистичний метод, що застосовується для дослідження взаємозв'язків і головним завдання якого є визначення форми, щільності, спрямованості досліджуваних взаємозв'язків.

КОРЕЛЯЦІЙНЕ ПОЛЕ – це графічне відображення залежності між досліджуваними показниками.

КОРЕЛЯЦІЯ ПІРСОНА – найбільш часто використовуваний коефіцієнт кореляції Пірсона r (Pearson, 1896), називається також **лінійною кореляцією** (Galton, 1888), оскільки вимірює ступінь лінійних зв'язків між змінними. Кореляція Пірсона припускає, що дві дані змінні виміряні, принаймні, в інтервальний шкалі.

Л

ЛАТЕНТНИЙ (прихований) ПЕРІОД РЕАКЦІЇ – відрізок часу від моменту появи сигналу до моменту початку рухової дії.

ЛІДЕР – спортсмен, який утримує першість у змаганні.

ЛІВОСТОРОННЯ АСИМЕТРИЯ - якщо на графіку залежності варіанти від частоти медіана і мода розташовуються зліва від середнього арифметичного значення.

ЛОГІЧНА ІНФОРМАТИВНІСТЬ ТЕСТУ – це якісна ступінь інформативності тесту, яка визначається на основі змістовного аналізу ситуації.

ЛОКАЛЬНА ВИТРИВАЛІСТЬ – здатність людини тривалий час виконувати визначене завдання при активній роботі окремих м'язових груп (менше 1/3 від загальної кількості м'язових груп).

М

МАКРОЦИКЛ охоплює великі періоди процесу фізичного виховання, кожний з яких може складатися з певних середніх циклів (мезоциклів).

МАКСИМАЛЬНА СИЛА – здатність людини до прояву найвищих можливостей при максимальному довільному м'язовому скороченні.

МЕДІАНА (\overline{MeX}) (від. лат. *mediana* – середня) - основна характеристика варіаційного ряду. Вона визначається як середня варіанта, що розділяє

ранжируваний ряд навпіл. Медіана розраховується за формулами у залежності від парності або непарності обсягу вибірки. Якщо обсяг вибірки непарний:

$\overline{MeX} = X_{((N+1)/2)}$; якщо обсяг вибірки парний: $\overline{MeX} = \frac{1}{2} (X_{(N/2)} + X_{((N/2)+1})$

МЕДІАНТИ – діти які мають середній рівень фізичного розвитку (за довжиною тіла) і відповідні йому за розміром ознаки – масу тіла й окружність грудної клітки.

МЕЗОЦИКЛ – середній цикл побудови системи занять, який складається із серії мікроциклів (від 2 до 8), що чергуються між собою у певній послідовності, утворюючи відносно закінчені етапи або підетапи процесу фізичного виховання.

МЕТОД (грец. *metodos* – спосіб дослідження, навчання, дії) – сукупність прийомів, операцій і способів теоретичного пізнання та практичного перетворення дійсності, досягнення певних результатів. В основі будь-яких наукових методів лежать певні принципи, теорії й закони.

МЕТОД ЗАМІЩЕННЯ – це різновид методу порівняння, коли певна фізична величина (здібність спортсмена) вимірюється різними способами.

МЕТОДИКА – система й послідовність дій дослідження, засобів (інструментів, приладів, обставин), яка дає змогу розв'язати дослідницькі завдання. За допомогою методики фіксують характеристики поведінки й впливають на об'єкт. Як правило, для реєстрації схожих сторін об'єкта існує безліч методик (методична надмірність), що забезпечує взаємну верифікацію даних, які отримуються різними методиками.

МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ ВИМІРЮВАНЬ – це сукупність процедур і правил, виконання яких забезпечує одержання результатів вимірювань з гарантованою точністю.

МЕТОДОЛОГІЯ – філософське вчення про методи пізнання й перетворення дійсності, застосування принципів світогляду до процесу пізнання, духовної творчості та практики.

МЕТРОЛОГІЯ – це наука про вимірювання, методи і засоби, що забезпечують їх однаковість і точність. У перекладі з давньогрецької мови означає «наука про вимірювання» (*metro* - вимірюю, *logos* - вчення).

МЕТРОЛОГІЧНА АТЕСТАЦІЯ ЗАСОБІВ ВИМІРЮВАЛЬНОЇ ТЕХНІКИ – це дослідження засобів вимірювальної техніки з метою визначення їх метрологічних характеристик та встановлення придатності цих засобів до застосування.

МЕТРОЛОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ – це діяльність, яка пов'язана із забезпеченням єдності вимірювань.

МЕТРОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ – це застосування наукових і організаційних основ, технічних засобів, правил і норм, необхідних для досягнення однаковості і точності вимірювань.

МІЖНАРОДНА СТАНДАРТИЗАЦІЯ – це стандартизація, що проводиться на міжнародному рівні та участь у якій відкрита для відповідних органів усіх країн.

МІЖНАРОДНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ СТАНДАРТИ – це стандарти, прийняті відповідно міжнародним та регіональним органом стандартизації.

МІКРОЦИКЛ - малий цикл побудови системи занять, який охоплюють від двох до кількох занять, що становлять відносно закінчену серію.

МІОМЕТРИЧНИЙ (ДОЛАЮЧИЙ) РЕЖИМ – режим, при якому робота виконується за рахунок зменшення довжини м'язів, коли сила опору направлена проти руху.

МОДА (Мох) (фр. mode від лат. modus – міра, спосіб, правило) – це основна характеристика варіаційного ряду, вона визначається як варіанта з найбільшою частотою. Якщо дві варіанти ранжируваного ряду мають однакову найбільшу частоту і розташовуються поруч, то мода - середнє арифметичне значення цих двох варіант; якщо варіанти розташовані в різних місцях ранжируваного ряду, то існують дві моди, і вибірка називається бімодальною; якщо всі варіанти зустрічаються однаково кількість разів - моди не існує.

МОТОРНІ ЗДІБНОСТІ – це індивідуальні, генетично обумовлені в розвитку внутрішні якісні рухові характеристики людини, фенотипічний прояв яких визначається функціями вищої нервової діяльності, м'язового апарату, аналізаторних систем.

М'ЯЗОВЕ СКОРОЧЕННЯ – сукупність процесів, які характеризуються укороченням м'язів і розвитком механічного напруження.

Н

НАВАНТАЖЕННЯ – величина впливу фізичних вправ на організм тих, хто займається, а також ступінь подолання суб'єктивних і об'єктивних труднощів.

НАВЧАЛЬНІ НОРМАТИВИ - контрольні вправи, виконання яких передбачене шкільною програмою із фізичної культури.

НАВЧАЛЬНІ ОЦІНКИ – це оцінки, які виставляють викладачі учням, студентам під час навчального або навчально-тренувального процесу.

НАДІЙНІСТЬ – узгодженість результатів тестування випробовуваних у різні моменти часу, під час первинного та вторинного тестування і з використанням різноманітних за еквівалентністю, за змістом завдань; передбачає 1) відтворюваність результатів дослідження; 2) точність вимірювання; 3) стійкість результатів, що отримуються за допомогою певної методики, в часі й стосовно до різних перешкод (побічних змінних). Надійність характеризує тести, властивості, але не стани.

НАДІЙНІСТЬ ТЕСТУ - це властивість тесту, яка забезпечує співпадання результатів при повторному тестуванні одних і тих самих осіб в однакових умовах. Надійність тесту визначається стабільністю, узгодженістю, еквівалентністю.

НАКОПИЧЕНА ЧАСТОТА (K) – визначається додаванням попередніх частот. Накопичена частота першої варіанти в ранжируваному ряду дорівнює її ж частоті, а останньої варіанти - загальній кількості варіант досліджуваного ранжируваного ряду, тобто обсягу вибірки N

НАЛЕЖНІ НОРМИ (лат. norma – керуюче начало, правило, зразок) – якісні і кількісні норми, які є обов'язковими до виконання у відповідному віці, статі, спортивного розряду, періоду тренування і т. п.

НАПРЯМ РУХОВОЇ ДІЇ – точність переміщення тулуба, ніг, рук, голови в просторі (шлях), яка відповідає вимогам завдання.

НАЦІОНАЛЬНА СПОРТИВНА КЛАСИФІКАЦІЯ – єдина система оцінки рівня спортивної майстерності та спортивних досягнень, встановлення нормативів і вимог для присвоєння спортивних розрядів і звань.

НАЦІОНАЛЬНІ СТАНДАРТИ УКРАЇНИ – державні стандарти України, прийняті центральним органом виконавчої влади у сфері стандартизації та доступні для широкого кола користувачів.

НАЦІОНАЛЬНА СТАНДАРТИЗАЦІЯ – стандартизація, що проводиться на рівні однієї країни.

НОМІНАЛЬНА ШКАЛА – категоріальна (тобто якісна, а не кількісна) шкала вимірювання, де кожне значення визначає окрему категорію, у яку потрапляють

значення змінної (кожна категорія відрізняється від інших, але ця відмінність не може бути кількісно виміряна).

НОРМА – результат оцінювання в об'єктивних одиницях вимірювання просторових, часових і силових параметрів (км, м, см, кг, год, хв, с).

НОРМАЛЬНИЙ ЗАКОН РОЗПОДІЛУ - закон, при якому переважну більшість варіантів зосереджено в центрі, а в міру віддалення від центру, кількість їх поступово зменшується, зберігаючи абсолютну симетрію лівого і правого крила нормальної кривої, тобто на графіку залежності варіанти від частоти медіана, мода і середнє арифметичне значення знаходяться в одній точці.

НОРМАТИВИ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ – нормативи, які відображають ступінь розвитку фізичних якостей, а також ступінь сформованості рухових вмій і навичок.

НОРМАТИВНИЙ ДОКУМЕНТ – документ, який установлює правила, загальні принципи чи характеристики різних видів діяльності або їх результатів.

НОРМАТИВНИЙ ДОКУМЕНТ З МЕТРОЛОГІЇ – документ, який установлює правила, положення, інші вимоги чи норми, що стосуються метрології та метрологічної діяльності.

НУЛЬ-ГІПОТЕЗА – частина статистичної гіпотези, яка складається з дослідницької гіпотези (H_1 – гіпотеза про відмінності) і нуль-гіпотези (H_0 – гіпотеза відсутності відмінностей). Вона стверджує, що: 1) незалежна змінна не впливає на залежну; 2) відмінностей між результатами порівнюваних груп немає; 3) зв'язок між параметрами незначущий.

О

ОБДАРОВАНІСТЬ – це сукупність ряду здібностей, що забезпечують успіх (рівень і своєрідність) виконання певної діяльності.

ОБСЯГ НАВАНТАЖЕННЯ ЗА ПЕДАГОГІЧНОЮ ОЦІНКОЮ – це кількість елементів, комбінацій, вправ технічної і фізичної підготовки, а також загальна кількість занять і їх тривалість.

ОБСЯГ НАВАНТАЖЕННЯ ЗА ФІЗІОЛОГІЧНОЮ ОЦІНКОЮ – це кількісні затрати енергії, сумарна реакція пульсу та інших показників, зареєстрованих під час занять фізичними вправами.

ОБЕРНЕНО-НЕГАТИВНА КОРЕЛЯЦІЙНА СТАТИСТИЧНА ЗАЛЕЖНІСТЬ - це такий вид залежності, при якій зі зростанням першої ознаки (X_i) інший (Y_i) зменшується і навпаки, зі зменшенням першої ознаки (X_i) інший (Y_i) зростає.

ОБСЯГ ВИБІРКИ (N) – це одна з основних характеристик варіаційного ряду, що визначається числом об'єктів спостереження або загальною кількістю варіант у статистичній сукупності.

ОБСЯГ НАВАНТАЖЕННЯ – загальна кількість тренувальної роботи, кількісна величина навантаження.

ОДИНИЦЯ ВИМІРЮВАННЯ – фізична величина певного розміру, прийнята для кількісного відображення однорідних з нею величин.

ОСНОВА ТЕХНІКИ – сукупність тих ланок і характеристик структури рухів, які необхідні для вирішення рухового завдання певним способом.

ОСНОВНА ПОХИБКА - це похибка методу вимірювання або вимірювального приладу, яка має місце в нормальних умовах їхнього використання.

ОРГАН СТАНДАРТИЗАЦІЇ – орган, що займається стандартизацією, визначений на національному, регіональному чи міжнародному рівні, основними функціями якого є розроблення, схвалення чи затвердження стандартів.

ОЦІНКА - це уніфікований ступінь успіху в будь-якому завданні, в окремому випадку – в тесті.

ОЦІНКА УСПІШНОСТІ – засіб фіксації результатів навчальної діяльності та підвищення ефективності навчального процесу.

ОЦІНЮВАННЯ - процес визначення оцінок одного або декількох ознак об'єкту на основі зібраної інформації.

ПАСИВНА ГНУЧКІСТЬ – здатність досягати великої рухливості суглобів під дією зовнішніх сил (зусиль партнера, сили тяжіння, гумового еспандера тощо).

ПЕДАГОГІЧНА ОЦІНКА – це узагальнююча міра успіху в певному тестовому завданні.

ПЕДАГОГІЧНЕ СПОСТЕРЕЖЕННЯ – метод, який передбачає цілеспрямоване та планомірне вивчення певних аспектів і явищ педагогічної практики та на підставі цього вдосконалення навчально-виховного процесу.

ПЕДАГОГІЧНИЙ ЕКСПЕРИМЕНТ – заплановане втручання у навчально-виховний процес.

ПЕДАГОГІЧНИЙ КОНТРОЛЬ – контроль, що здійснюється тренером, а також дослідником-педагогом. Педагогічний контроль включає спостереження за: тренувальними навантаженнями; станом спортсмена; спортивною технікою і тактикою; спортивними змаганнями і поведінкою спортсменів на змаганнях.

ПЕРЕВТОМА – сукупність стійких функціональних порушень в організмі людини, які виникають після багаторазового надмірного стомлення, що не зникає за час відпочинку і несприятливо впливає на здоров'я.

ПЕРІОД ВІДНОВЛЕННЯ ЧСС – це відрізок часу, протягом якого ЧСС повертається у стан спокою після фізичного навантаження.

ПЕРЦЕНТИЛЬНА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ (англ. percent – відсоток) – шкала, побудована на визначенні перцентилей – певних інтервалів шкали.

ПІДГОТОВКА СПОРТСМЕНА – процес доцільного використання знань, засобів, методів і умов для забезпечення необхідного рівня готовності спортсмена до спортивних досягнень.

ПІДГОТОВЛЕНІСТЬ – певний рівень розвитку фізичних та інших якостей.

ПЛІОМЕТРИЧНИЙ (поступливий) РЕЖИМ – режим, при якому прояв сили відбувається за рахунок подовження м'язів, коли сила опору спрямована за напрямком руху.

ПОВІРКА ЗАСОБІВ ВИМІРЮВАЛЬНОЇ ТЕХНІКИ – встановлення придатності засобів вимірювальної техніки, на які поширюється державний метрологічний нагляд, до застосування на підставі результатів контролю їх метрологічних характеристик.

ПОВІРОЧНА ЛАБОРАТОРІЯ – підприємство, установа, організація чи їх окремий підрозділ, що здійснює повірку засобів вимірювальної техніки.

ПОКАЗНИКИ (ПАРАМЕТРИ) ПОВЕДІНКИ – кількісні характеристики поведінки досліджуваного, прояви залежної змінної.

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ЗМАГАННЯ – документ, який визначає порядок, принципи організації та проведення змагання, його програму, учасників, систему заліку тощо.

ПОЛОЖЕННЯ ТІЛА – нерухоме положення тіла завдяки статичному напруженню м'язів.

ПОМИЛКА СЕРЕДНЬОГО АРИФМЕТИЧНОГО ЗНАЧЕННЯ (m) – це величина, яка показує різницю між значенням генерального і вибіркового показників. У залежності від обсягу вибірки, помилка середнього арифметичного значення може бути розрахована за формулою:

$$m = \sigma / \sqrt{N}, \text{ якщо } N > 20; \text{ або } m = \sigma / \sqrt{N-1}, \text{ якщо } N \leq 20,$$

де N - обсяг вибірки.

ПОМИЛКА РЕЗУЛЬТАТУ ВИМІРЮВАННЯ – це різниця між одержаним при вимірюванні значенням і дійсним значенням вимірюваної величини.

ПОНЯТТЯ – це думка, яка відображає істотні та необхідні ознаки предмета або явища. Поняття можуть бути загальними, одиничними, збірними, абстрактними й відносними.

ПОПУЛЯЦІЯ – природна безліч індивідів, які володіють певним набором властивостей, потенційні учасники дослідження, частина генеральної сукупності.

ПОРІВНЯННЯ – встановлення відмінності між об'єктами матеріального світу або знаходження в них загального, здійснюваного і за допомогою органів чуття, і за допомогою спеціальних пристроїв.

ПОСТАВА – звичне невимушене положення тіла під час стояння, ходіння, сидіння, що формується у процесі, росту, розвитку та виховання; індивідуальна манера триматися, типові риси фіксації основної вертикальної пози, низки похідних від неї та частково видозмінених поз, які достатньо часто відтворюються у житті.

ПОХИБКА ВИМІРЮВАНЬ – це відхилення результатів вимірювання від істинного значення вимірюваної величини.

ПРАВИЛЬНІСТЬ ВИМІРЮВАНЬ – це якість вимірювання, яка відображає близькість до нуля систематичних похибок у їхніх результатах.

ПРЕДМЕТ СПОРТИВНОЇ МЕТРОЛОГІЇ – це комплексний контроль у фізичному вихованні та спорті і використання його результатів у плануванні підготовки спортсменів і фізкультурників.

ПРИНЦИП – правило, що виникло в результаті суб'єктивного осмисленого досвіду людей.

ПРОГРЕСУЮЧА ШКАЛА ОЦІНОК - це тип шкали, у якій чим вище спортивний результат, тим більшою надбавкою очок оцінюється його поліпшення.

ПРОГНОЗ – науково обґрунтована думка про можливі стани об'єкта в майбутньому або про альтернативні шляхи та терміни їхнього досягнення.

ПРОГНОЗУВАННЯ – процес розробки прогнозів.

ПРОГНОСТИЧНА ІНФОРМАТИВНІСТЬ ТЕСТУ - якщо на основі результатів тестування планують зробити висновок відносно можливих майбутніх показників спортсмена.

ПРОПОРЦІЙНА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ - це тип шкали, який припускає нарахування однакового числа очок за рівний приріст результатів.

ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА спрямована на вирішення завдання вибіркового поглибленого вдосконалення рухових умінь, навичок і здібностей, необхідних для досягнення високих результатів у діяльності, яка обрана предметом професійно-трудової спеціалізації.

ПРЯМА ПОЗИТИВНА КОРЕЛЯЦІЙНА СТАТИСТИЧНА ЗАЛЕЖНІСТЬ – це такий вид залежності, при якій зі зростанням (зменшенням) першої ознаки (X_i) інший (Y_i) також зростає (зменшується).

ПСИХОЛОГІЧНІ ТЕСТИ – це стандартні випробування, які дозволяють визначити розвиток психологічних особливостей людини.

ПСИХОМОТОРИКА – це рухова діяльність людини, яка керується її психічною сферою і залежить від розвитку її вищої і периферичної нервової системи.

ПСИХОМОТОРНІ ЗДІБНОСТІ – це індивідуальні, генетично обумовлені в розвитку якісні сторони моторики, що визначаються в розвитку психічною сферою людини.

ПСИХОМОТОРНІ ТЕСТИ – це стандартні випробування, які дозволяють визначити моторну поведінку (діяльність) людини, пов'язану з певним її психічним розвитком.

ПРИРОДНИЙ РОЗВИТОК РУХОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ (ЗДІБНОСТЕЙ) – це процес вікової зміни рухових можливостей у певних умовах життя (соціальних, побутових, умовах трудової і рухової активності, при певному рівні фізичного виховання, режимі праці та відпочинку).

ПРОГРЕСУЮЧІ ШКАЛИ ОЦІНЮВАННЯ – шкали, за якими більш високі результати прогресивно змінюють оцінку.

ПРОПРІОРЕЦЕПТИВНІ ВІДЧУТТЯ (від лат. proprius – власний і receptum – брати, приймати) – це тілесні відчуття, які виникають у результаті скорочення і розслаблення м'язів, що беруть участь у руховій діяльності.

ПРОПОРЦІЙНІ ШКАЛИ ОЦІНЮВАННЯ – такі системи перерахування первинних (прямих) результатів обстеження (вимірювання), у відповідності до яких певний приріст результату дає однаковий приріст оцінки.

ПРОСТА РУХОВА РЕАКЦІЯ – це відповідь заздалегідь відомим рухом на заздалегідь відомий, але раптовий сигнал (здоровий, звуковий, дотиковий).

Р

РАНЖУВАННЯ (статистичного ряду) - операція розташування варіант у порядку зростання або зменшення.

РАНГ – це місце кожної варіанти в ранжируваному ряду.

РАНДОМІЗАЦІЯ - це перетворення систематичної похибки у випадкову (від англ., random - випадковий). Цей прийом спрямований на усунення невідомих систематичних похибок.

РЕГІОНАЛЬНА ВИТРИВАЛІСТЬ – здатність тривалий час виконувати роботу при активному функціонуванні від 1/3 до 2/3 м'язових груп.

РЕГРЕСІЯ – категорія завдань, де мета полягає в тому, щоб оцінити значення безперервної вихідної змінної за значенням вхідних змінних.

РЕГРЕСУЮЧА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ - це тип шкали, в якій за один і той же приріст результату нараховуються по мірі зростання спортивних досягнень усе менша кількість очок.

РЕЗУЛЬТАТ ТЕСТУВАННЯ – це одержане в результаті вимірювання числове значення.

РЕПРЕЗЕНТАТИВНІСТЬ ВИБІРКИ – відповідність властивостей досліджуваної вибірки властивостям генеральної сукупності, яка досягається випадковим вибором об'єкта із сукупності (процедура рандомізації), підбором пар, члени яких еквівалентні й належать до різних груп, або комбінацією цих способів.

РЕТАРДАНТИ – діти з уповільненим, тобто таким, що відстає від календарного віку, розвитком.

РІВНОВАГА – це здатність людини зберігати стійку позу у статичних і динамічних умовах; розрізняють статичну й динамічну рівновагу.

РІВНОМІРНИЙ РУХ характеризується однаковою швидкістю в усіх точках шляху.

РОБОТОЗДАТНІСТЬ – здатність людини виконувати максимально можливу кількість фізичної роботи протягом заданого часу та з певною ефективністю.

РОЗІМКНЕНА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ – система управління, у якій здійснено управління без зворотного зв'язку.

РОЗПОДІЛ – стратегія створення експериментальних груп із відібраних досліджуваних (або добровольців, або реальної групи). Використовується для підвищення внутрішньої інформативності дослідження.

РУХ – моторна функція організму, що виражається у зміні положення тіла або окремих його частин.

РУХОВА ДІЯ – переміщення тіла або його частин (тулуба, рук, ніг, голови) у часі та просторі, яке забезпечує виконання поставленого завдання.

РУХОВА ПІДГОТОВЛЕНІСТЬ – певний рівень розвитку рухових умінь і навичок, фізичних якостей, визначений нормативними документами.

РУХОВА РЕАКЦІЯ – здатність людини відповідати певними рухами або руховими діями на різноманітні подразники (сигнали).

РУХОВІ ТЕСТИ - це тести в основі яких лежать рухові завдання.

РУХОВІ ЯКОСТІ – природжені морфофункціональні якості, які уможливають фізичну активність людини, що проявляється в доцільній руховій діяльності.

С

СЕНСИТИВНІ ПЕРІОДИ – періоди вікового розвитку, найбільш сприятливі для засвоєння нової інформації, успішного набуття необхідних умінь і навичок, зокрема для спрямованого розвитку фізичних якостей та оволодіння руховими діями.

СЕРЕДНЄ АРИФМЕТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ (\bar{X}) - основна характеристика варіаційного ряду, яка визначається як середній результат досліджуваної вибірки.

СЕРЕДНЄ АРИФМЕТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ЗВАЖЕНЕ – основна характеристика варіаційного ряду, яка визначається як середній результат досліджуваної вибірки, якщо не всі варіанти зустрічаються один раз. Зважене середнє арифметичне значення розраховується за формулою:

$$\bar{X} = \frac{\sum_{i=1}^j X_i \times n_i}{N}$$

СЕРЕДНЄ АРИФМЕТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ НЕЗВАЖЕНЕ - основна характеристика варіаційного ряду, яка визначається як середній результат досліджуваної вибірки, якщо всі варіанти не повторюються, тобто зустрічаються один раз. Незважене середнє арифметичне значення розраховується за формулою:

$$\bar{X} = \frac{(X_1 + X_2 + X_3 + \dots + X_n)}{N}$$

СИГМОВИДНА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ – шкала, за якою передбачається за дуже низькі і за дуже високі тестові результати нараховувати незначну кількість балів.

СИЛА – здатність людини долати зовнішній опір або протидіяти йому за рахунок м'язових зусиль.

СИЛОВА ВИТРИВАЛІСТЬ – здатність протидіяти втомі, зумовленій відносно тривалим і значним м'язовим навантаженням; здатність виконувати силову роботу протягом тривалого часу.

СИЛОВІ ЗДІБНОСТІ – сукупність якостей людини, об'єднаних поняттям «сила» (відносна й абсолютна сила, швидкісно-силові здібності, силова витривалість).

СИНТЕЗ – поєднання окремих сторін предмета в єдине ціле.

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ – система, яка складається з об'єкта, що управляє, та об'єкта управління.

СИСТЕМАТИЧНА ПОМИЛКА – це помилка величина якої не змінюється від вимірювання до вимірювання. Через цю свою особливість систематична помилка часто може бути передбачена заздалегідь, або в крайньому випадку знайдена після закінчення процесу вимірювання.

СОМАТОМОТОРНІ ТЕСТИ – це стандартні випробування, які дозволяють визначити моторні здібності людини відносно антропометричних показників. У результаті використання статистичних процедур одержують відносні (параметричні) оцінки.

СПАДКОВІСТЬ (англ. heredity) – властивість організму забезпечувати матеріальну і функціональну спадкоємність між поколіннями.

СПЕЦІАЛЬНА ВИТРИВАЛІСТЬ – витривалість стосовно конкретного виду рухової діяльності (у тому числі виробничої); здатність ефективно виконувати роботу та долати втому в умовах, детермінованих вимогами загальної діяльності в конкретному виді спорту.

СПЕЦІАЛЬНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА спрямована на розвиток фізичних здібностей, що відповідають специфіці обраного виду спорту.

СПОРТ – специфічна діяльність, спрямована на досягнення високих показників у будь-якому виді фізичних вправ.

СПОРТИВНА ОБДАРОВАНІСТЬ – це поєднання рухових і психологічних здібностей, анатомо-фізіологічних ознак, які в комплексі дають потенційну можливість для досягнення високих спортивних результатів у конкретному виді спорту.

СПОРТИВНА СТАТИСТИКА – це наука про статистичний аналіз явищ у практиці фізичного виховання і спорті.

СПОРТИВНА МЕТРОЛОГІЯ – це наука про вимірювання та контроль у фізичному вихованні і спорті.

СПОРТИВНА ФОРМА – фаза оптимальної готовності досягати спортивних результатів.

СПОРТИВНЕ ТРЕНУВАННЯ – цілеспрямований педагогічний процес, спрямований на досягнення високих спортивних результатів.

СПОРТИВНИЙ ВІДБІР – це процес пошуку найбільш обдарованих людей, здатних досягти високих результатів в конкретному виді спорту.

СПОРТИВНИЙ РОЗРЯД – це офіційне підтвердження кваліфікації спортсмена на основі виконання встановлених нормативів або вимог.

СПОРТИВНІ ЗДІБНОСТІ– це індивідуальні, генетично обумовлені в розвитку якісні сторони моторики, що відзначають успіх у спортивній діяльності (або будь-якому виді спорту) людини.

СПОРТИВНІ ЗМАГАННЯ – одна із форм організованих занять з фізичного виховання, спрямована на виявлення індивідуальних і командних досягнень та майстерності учнів; спосіб демонстрації, порівняння та оцінка спортивного досягнення в процесі регулювання своєрідної конкуренції у сфері спорту.

СПРИТНІСТЬ – здатність людини стрімко, точно, доцільно, економно й винахідливо вирішувати рухові завдання (особливо складні та несподівані); реалізується в умінні швидко оволодівати новими рухами й управляти ними.

СТАБІЛОГРАФІЯ – інструментальна методика, що реєструє коливання тіла людини в положенні стоячи.

СТАБІЛЬНІСТЬ ТЕСТУ – це відтворюваність результатів тесту при його повторенні через певний час в однакових умовах.

СТАНДАРТ - це нормативно-технічний документ, що встановлює для загального і багаторазового застосування правила, загальні принципи або характеристики, які стосуються діяльності чи її результатів, з метою досягнення оптимального ступеня впорядкованості у певній галузі, розроблений у встановленому порядку на основі консенсусу.

СТАНДАРТИЗАЦІЯ – діяльність, що полягає у встановленні положень для загального і багаторазового застосування щодо наявних чи можливих завдань з метою досягнення оптимального ступеня впровадження у певній сфері, результатом якої є підвищення ступеня відповідності продукції, процесів та послуг їх функціональному призначенню і сприянню науково-технічному співробітництву.

СТАНДАРТНА ТЕХНІКА – раціональна основа дії, однакова для всіх виконавців.

СТАНДАРТНІ ШКАЛИ ОЦІНЮВАННЯ (standard, scala) – такі шкали, де в якості одиниці вимірювання відхилення вимірюваного результату від середнього значення є середнє квадратичне відхилення (σ) емпіричної (одержаної практичним шляхом) вибіркової сукупності.

СТАНДАРТНІСТЬ ТЕСТУ (англ. standard – норма, зразок) – це властивість тесту, яка визначається мірою однаковості процедури тестування.

СТАРІННЯ – це тривалий біологічний процес поступового зниження функціональних можливостей всіх органів і систем, який починається задовго до настання старості.

СТАРІСТЬ – це закономірний етап індивідуального розвитку.

СТАТИЧНА ВИТРИВАЛІСТЬ – здатність утримувати тіло або окремі його частини в нерухомому положенні протягом тривалого часу.

СТАТИЧНА СИЛОВА ВИТРИВАЛІСТЬ - здатність протягом тривалого часу утримувати підняту вагу або зберігати задану позу в умовах зовнішнього навантаження.

СТАТИСТИЧНА ОЗНАКА – це загальна властивість, яка є характерною для кількох статистичних даних.

СТАТИСТИЧНА СУКУПНІСТЬ - це кілька статистичних даних, поєднаних у групу, хоча б за однією статистичною ознакою.

СТАТИСТИЧНИЙ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК - це залежність, при якій одному значенню одного показника відповідає декілька значень іншого показника.

СТАТИСТИЧНІ ДАНІ – це всі зібрані відомості, які надалі піддаються статистичній обробці.

СТАТИЧНА ГНУЧКІСТЬ – це здібність людини виконувати з максимальною амплітудою статичні вправи.

СТАТИЧНІ ВПРАВИ – вправи, що передбачають збереження протягом порівняно тривалого часу напруження м'язів без зміни їх довжини.

СТОМЛЕННЯ – це функціональний стан людини, який виникає під впливом тривалої або інтенсивної роботи та призводить до зниження її ефективності.

СТРУКТУРА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ – сукупність і характер зв'язків та відносин між елементами (підсистемами) системи управління.

Т

ТАКТИЧНА ПІДГОТОВКА спрямована на засвоєння основних закономірностей ведення спортивної боротьби.

ТЕМП – кількість рухів за одиницю часу.

ТАРІРУВАННЯ - це перевірка показів вимірювальних приладів (від нім. tarieren) шляхом їх порівняння з показами зразкових значень (еталонів) у всьому діапазоні можливих значень вимірюваної величин, коли до вимірювальної системи замість спортсмена підключається джерело еталонного сигналу відомої величини.

ТЕСТ - це вимірювання, або випробування, що проводиться з метою визначення стану чи здібностей спортсмена.

ТЕСТУВАННЯ – це процес випробувань.

ТЕХНІЧНА ПІДГОТОВКА спрямована на засвоєння системи рухових дій, які є засобом ведення спортивної боротьби.

ТЕХНІЧНА ПІДГОТОВЛЕНІСТЬ – рівень оволодіння системою рухів (технікою виду спорту), що відповідають особливостям певного виду спорту, для досягнення високих спортивних результатів.

ТЕХНІЧНИЙ РЕГЛАМЕНТ – нормативно-правовий акт, прийнятий органом державної влади, що встановлює технічні вимоги до продукції, процесів чи послуг безпосередньо або через посилання на стандарти чи відтворює їх зміст.

ТЕХНІЧНІ УМОВИ – документ, що встановлює технічні вимоги, яким повинні відповідати продукція, процеси чи послуги. Технічні умови можуть бути стандартом, частиною стандарту або окремим документом.

ТЕХНІКА ФІЗИЧНОЇ ВПРАВИ – раціональний спосіб виконання рухової дії, який забезпечує досягнення найкращого результату при відносно економному витрачанні сил.

ТОЧНІСТЬ ВИМІРЮВАННЯ – це якість вимірювання, яка характеризує близькість результату вимірювання до істинного значення вимірюваної величини.

ТОЧНІСТЬ ПРОГНОЗУ – оцінка довірчого інтервалу прогнозу для заданої вірогідності його здійснення.

ТРАЄКТОРІЯ РУХУ – безперервна лінія, яку описує фізичне тіло або його точка (загальний центр ваги тіла) у просторі під час руху.

ТРЕНОВАНІСТЬ – пристосованість організму до виконання певної роботи, досягнута за рахунок систематичного тренування.

ТРЕНУВАЛЬНЕ НАВАНТАЖЕННЯ – певна величина впливу фізичних вправ на організм людини.

ТРИВАЛІСТЬ визначається обсягом виконаної роботи.

ТРИВАЛІСТЬ РУХУ – це час, який затрачено на його виконання.

ТУРИЗМ – різноманітні за формою, змістом, і тривалістю тимчасові подорожі, які здійснюються за певним маршрутом; специфічний вид діяльності людини.

У

УЗАГАЛЬНЕННЯ (латин. generalisatio – узагальнюю) – спосіб формулювання нового знання у вигляді законів, закономірностей ознак. Узагальнення досягають шляхом виділення найважливіших властивостей предметів, явищ й абстрагування (відвернення) від неістотних властивостей. За допомогою узагальнення потенційна нескінченна множина даних одиничних спостережень замінюється кінцевою множиною наукових фактів.

УЗГОДЖЕНІСТЬ ТЕСТУ – це незалежність результатів тестування від особистих якостей особи, яка проводить, або оцінює тест.

УПРАВЛІННЯ ЗІ ЗВОРОТНИМ ЗВ'ЯЗКОМ – управління, під час якого поточні дії, що управляють, виробляються з урахуванням стану об'єкта управління, обумовленого попередніми діями, що управляють.

УРОК ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ – основна форма організації навчання у школі, що передбачає взаємодію вчителя з певним постійним складом учнів, суворо регламентується у часі та за обсягом програмного матеріалу і проводиться згідно з розкладом занять.

Ф

ФАКТОР – параметр зовнішніх умов або особливостей об'єкта, який впливає на зміну залежної змінної. Використовується під час опису факторних експериментів. Розрізняють фактори часу, фактори завдання й фактори індивідуальних відмінностей.

ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ – безліч математичних методів, які дають змогу виявити приховані ознаки, а також їхні зв'язки на основі аналізу матриць статистичних зв'язків (кореляцій, «відстаней») між вимірюваними ознаками. Основне завдання факторного аналізу – зведення безлічі тестових вимірювань до невеликого числа базових (редукція числа змінних) із визначенням міри детермінації первинних змінних базовими.

ФЕНОТИП – сукупність всіх ознак особи в кожний конкретний момент її життя. Формується при участі генотипу під впливом умов зовнішнього середовища.

ФІЗИЧНА АКТИВНІСТЬ – оптимальний руховий режим, необхідний для забезпечення працездатності та збереження здоров'я.

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ – багатогранний педагогічний процес, який спрямований на забезпечення гармонійного фізичного розвитку особистості, збереження її здоров'я, оволодіння спеціальними знаннями, уміннями та навичками, а також на формування свідомої потреби у фізкультурних заняттях.

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ – педагогічний процес, спрямований на розвиток фізичних якостей, навчання рухових дій та формування спеціальних фізкультурних знань, умінь і навичок.

ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА – професійний напрямок фізичного виховання.

ФІЗИЧНА ПІДГОТОВЛЕНІСТЬ – результат фізичної підготовки, який відображає рівень розвитку фізичних здібностей, рухових навичок, працездатності, необхідний для освоєння та успішного виконання певної діяльності. рівень працездатності та розвитку рухових навичок, необхідних у певній діяльності, сприяє її освоєнню.

ФІЗИЧНА ДОСКОНАЛІСТЬ – історично сформоване уявлення про оптимальний рівень здоров'я та загальної фізичної підготовленості, який відповідає вимогам трудової, суспільної, військової сфер діяльності та сприяє творчому довголіттю людини; результат повноцінного використання фізичної культури.

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА – частина загальної культури, сукупність матеріальних і духовних цінностей суспільства, які створюються та використовуються ним для фізичної досконалості людей.

ФІЗИЧНА ОСВІТА – засвоєння знань з фізичного виховання, необхідного комплексу рухових і гігієнічних умінь і навичок, а також раціональних способів керування рухами.

ФІЗИЧНЕ ЗДОРОВ'Я – це стан організму, що характеризується досконалою саморегуляцією органів і систем, їх динамічною врівноваженістю із середовищем.

ФІЗИЧНЕ НАВАНТАЖЕННЯ – певний ступінь впливу рухової активності людини на організм, що супроводжується підвищеним (відносно стану спокою) рівнем його функціонування.

ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК ЯК ПРОЦЕС – зміна форм і функцій організму людини під впливом умов життя і виховання або під впливом фізичних вправ.

ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК ЯК СТАН – комплекс ознак, що характеризують морфо-функціональний стан організму, рівень фізичних якостей і здібностей, необхідних для життя і практичної діяльності.

ФІЗИЧНІ ВПРАВИ – рухові дії, спрямовані на вирішення завдань фізичного виховання і підпорядковані його закономірностям.

ФІЗИЧНІ ЗДІБНОСТІ – це похідні від фізичних якостей здібності людини, які впливають на результативність рухової діяльності.

ФІЗИЧНІ ЯКОСТІ – окремі якісні характеристики рухових можливостей людини.

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК – це залежність, при якій кожному значенню одного показника відповідає строго визначене значення іншого і ні якої варіації бути не може.

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ СТАН – комплекс властивостей, що визначає рівень життєдіяльності організму, системну його відповідь на фізичне навантаження, у якій відображається ступінь інтеграції та адекватності функцій виконуваних робіт.

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ВЛАСТИВОСТІ – характеристика фізіологічних резервів організму.

ХРОНОМЕТРУВАННЯ – вивчення перебігу в часі окремих видів діяльності учнів на уроці.

Ц

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ОРГАН ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ – державний комітет з фізичної культури, спорту і туризму України.

ЦИКЛИ ТРЕНУВАННЯ – найбільш загальні форми структурної організації тренування; розрізняють мікроцикли, мезоцикли та макроцикли тренування.

ЦИКЛІЧНІСТЬ – основна закономірність процесу спортивного тренування.

Ч

ЧАСТОТА ВАРІАНТИ (ni) – кількість варіант у ранжированому ряду.

ЧАСТОТА РУХІВ характеризується максимальною кількістю рухів за одиницю часу.

Ш

ШВИДКІСНА ВИТРИВАЛІСТЬ – здатність зберігати відносно високий темп руху протягом тривалого часу.

ШВИДКІСНА СИЛА – здатність нервово-м'язової системи до стабілізації функціонального потенціалу для досягнення високих показників сили за якомога коротший проміжок часу.

ШВИДКІСНО-СИЛОВІ ЗДІБНОСТІ – функціональні властивості м'язової та інших систем, що дозволяють виконувати дії, які вимагають водночас прояву значної механічної сили та швидкості рухів.

ШВИДКІСТЬ – комплекс морфофункціональних властивостей організму, які визначають швидкісні можливості людини, а також час рухової реакції.

ШВИДКІСТЬ ОДИНОЧНИХ РУХІВ – одна із форм прояву швидкісних здібностей; швидкісна характеристика окремих рухових актів.

ШВИДКІСТЬ РУХІВ проявляється у темпі повторення рухів.

ШКАЛА ВІДНОСИН – це шкала, в якій числа впорядковані за рангами і розділені певними інтервалами, а положення нульової точки відліку чітко визначено. Завдяки цьому шкала відносин не накладає ніяких обмежень на математичний апарат, що використовується для обробки результатів спостережень.

ШКАЛА ІНТЕРВАЛІВ - це така шкала, у якій числа не тільки впорядковані за рангами, але і розділені певними інтервалами, а нульова точка відліку обирається довільно. Результати вимірювань за шкалою інтервалів можна обробляти всіма математичними методами, крім обчислення відносин. Дані шкали інтервалів дають відповідь на запитання «на скільки більше?», але не дозволяють стверджувати, що одне значення зміряної величини у стільки-то разів більше або менше іншого.

ШКАЛА НАЙМЕНУВАНЬ (НОМІНАЛЬНА ШКАЛА) – це найпростіша зі всіх шкал. У ній числа виконують роль ярликів, і служать для виявлення, і розрізнення об'єктів, що вивчаються (наприклад, нумерація гравців футбольної команди). Числа, що становлять шкалу найменувань, дозволяється міняти місцями. У цій шкалі немає відносин типу «більше – менше».

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ – це закон переведення результатів тестування чи будь-якого вимірювання в бали, умовні одиниці, який визначає відповідність результату і його оцінки.

ШКАЛА ПОРЯДКУ - це шкала, в якій числа, що її складають, упорядковані за рангами (тобто певними місцями), але інтервали між ними точно зміряти не можна. Шкала порядку дозволяє не тільки встановити факт рівності або нерівності вимірюваних об'єктів, але і визначити характер нерівності у вигляді думок: «більше – менше», «краще – гірше» тощо. За допомогою шкал порядку можна вимірювати якісні показники, які не мають жорсткої кількісної міри.

ШКАЛА ФІЗИЧНИХ ВЕЛИЧИН – це упорядкована послідовність значень фізичних величин, яка прийнята за погодженням на основі результатів точних вимірювань.

ШКАЛИ ВИМІРЮВАННЯ – це базові правила, за якими проводяться вимірювання.

Щ

ЩІЛЬНІСТЬ уроку – ступінь доцільності та раціональності використання часу, відведеного для уроку.

ЩІЛЬНІСТЬ ЗВ'ЯЗКУ – ступінь взаємного впливу показників.

Використана література

1. Годик М.А. Спортивная метрология: Учебник для ин-тов физ. культ. / М.А. Годик. – М.: Физкультура и спорт, 1984. – 192 с.
2. Горкавий В.К. Математична статистика: Навч. посібник / В.К. Горкавий, В.В. Ярова. – К.: ВД Професіонал, 2004. – 384 с.
3. Долбишева Н.Г. Словник-довідник термінів та понять з теорії спорту / Н.Г. Долбишева, Н.Л. Коваленко, О.С. Кошечев. – Дніпропетровськ: «Інновація», 2010. – 104 с.
4. Железняк Ю.Д. Основы научно-методической деятельности в физической культуре и спорте: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Ю.Д. Железняк, П.К. Петров. – М.: Академия, 2002. – 264 с.
5. Зацюрский В.М. Основы спортивной метрологии / В.М. Зацюрский – М.: Физкультура и спорт, 1979. – 152 с.
6. Лактіонов В.О. Словник-довідник з предмета «Теорія і методика фізичного виховання» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reftrend.ru/708314.html>
7. Коваленко С.О. Статистичний аналіз експериментальних даних за допомогою Excel. Навч. Посібник / С.О. Коваленко, А.І. Стеценко, С.М. Хоменко. – Черкаси: ЧДУ, 2002. – 114с.
8. Костюкевич В.М. Спортивна метрологія: Навчальний посібник для студентів факультетів фізичного виховання пед. університетів / В.М.Костюкевич. – Вінниця: ДОВ "Вінниця".ВДПУ, 2001. – 183 с.
9. Сергієнко Л.П. Спортивна метрологія: теорія і практичні аспекти: Підручник / Л.П. Сергієнко. – К. : КНТ, 2010. – 776 с.
10. Смирнов Ю.И. Спортивная метрология: Учеб. для студ. пед. вузов / Ю.И. Смирнов, М.М. Полевщиков. – М.: Академия, 2002. – 232 с.
11. Спортивная метрология: Учебник для ин-тов физ. культ. / [под ред. В.И. Зацюрского]. – М.: Физкультура и спорт, 1982. – 256 с.
12. Теория спорта: Учебник для ин-тов физ. культ./ [под ред. Проф. В.Н.Платонова]. – К.: Вища школа, 1987. – 117 с.
13. Терминология спорта: толковый словарь-справочник / сост.: А.Н. Блеер, Ф.П. Суслов, Д.А. Тышлер. – М.: Издательский центр «Академия», 2010. – 464 с.
14. Український правопис / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Ін-т української мови. – К.: Наук. думка, 2012. – 288 с.
15. Уткин В.Л. Измерения в спорте (введение в спортивную метрологию) / В.Л. Уткин. – М.: ГЦОЛИФК, 1978. – 127 с.
16. Фіцула М.М. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – К.: Видавничий центр «Академія», 2002. – 528 с.

Навчальне видання
(українською мовою)

Соколова Ольга Валентинівна
Омельяненко Галина Анатоліївна

СПОРТИВНА МЕТРОЛОГІЯ

Термінологічний словник
для студентів
напрямів підготовки “Фізичне виховання”, “Спорт”,
“Здоров’я людини”

Рецензент *М.В. Маліков*
Відповідальний за випуск *А.П. Конох*
Коректор *Н.В. Мацюх*